

БҮГҮ ЧУРТТАРЫНЧ ПРОЛЕТАРИЯЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!
ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үлдээлиниң
1953
сентябрь
30
СРЕДА
№ 191 (2876)
ӨРТӨС 20 КОП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙНЫНЧ КҮЧҮЛҮГ ЧАА КӨДҮРЛҮҮШКҮНҮ ДЭЭШ (1 арын).
Чая өөредилге чылында партия чырыдышкынынч сорулгалары (2 арын).
ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: А. Акара—партия хуралдарын эрттирериниң деңгелин бедидери (2 арын).
Районнар солуннарынның арынарында (3 арын).
В. Родинов.—Америк ажилчы чоннар боттарынынч эргелери дээш демисежип турар (3—4 арыннар).
УЛУС ДЕМOKPATИЯЗЫНЫНЧ ЧУРТТАРЫНДА: Кыдат улус Республикасының үндээлиниң хунгунден бээр 4 чыл болган оюнуң кыйгырылгы (4 арын).
ЛЕНИНГРАДТЫН ШЫДЫРАА-ЧЫЛАРЫ МҮРНУНДА ЧОРУП ТУРАР: Шыдыраа талазы-биле СССР-ниң командалар аразынынч бирги чери дээш (4 арын).

Профэвилел организацияларының ажылын экижидери—чугула сорулга

Ажылчыларның болгаш албан хаагчыларның эн массалык организациязы, коммунизмин школазы—совет профэвилелдери бистинч чуртувуста ажил-агый болгаш культура тургузуушкунунч сорулгаларын шийтирээрине улуг рольду ойнарар.

Совет улус боттарының бүгү күшүн болгаш чогадыкчы аргалаары ССРЭте коммунизмин тургузарыне мобилизастап турар үезде, бистинч хөй-инити организацияларыныска, оон иштинде профэвилелдеринге негелде улам өзүн турар.

Партия организацияларының удуртулгазы-биле областың профэвилел организациялары күш-ажылды коммунизмин өзү-биле көөр чорукка ажилчы чоннары кижизидер, социалистг чарышты организациялар будурүлгениң чарыкчыларының дуржулгазын непередир талазы-биле биче эвес ажилдарын кылган. Кызылдын автотранспорт контопазында профэвилел комитеди бодунунч организация-массалык ажилын экижиткен. АТК 1953 чылдын бирги чартында чүк сөөртүлгениң планын 0,6 хуу күөсеткен, тонна-килотетрин бот-үнесин 16,4 хуу чынгеткен. Ол ышкыш Кызылдын дааранылга комбинатында, Чадаана МТС-те профэвилел комитеттери будурүлге планынынч күөседирине улуг рольду ойнарар туралар.

Ынчалза-даа областың профэвилел организацияларының ажил-чорудулгазы негелдениң чогуур деңгелинде ыракта-ла хожудап турарын демдеглээр херек. Профэвилелдериниң хөй-хөй организациялары организация-массалык ажилдарын багай чорудуп, социалистг чарышты калбартыр херекти өзү барымдаалап көрүп турар болгаш муракчы дуржулгаларын четпес непередир турар. Улуг-Хем районунч Шагаан-Армда будурүлге комбинатының профэвилел комитетиниң маана чыжк кылдыр көргүзүп болур. Ук комитет ажилчылар ортузуна, четтер аразына социалистг чарышты күчү өзү барымдаалап организациястаан, а оон түнелин үндүрер, будурүлгениң муракчыларын илередир талазы-биле база күш-ажылдын будурүлгүлүүнч бедидер дугайында канлыг-даа хемчеглер албаан. Оон түнелинде, комбинат 1952—1953 чылдарының квартал саньнда будурүлге планын күөсетпейн келген, ажилчыларын ортузунда ажил шагы үзер, будурүлгеге доктап ажилдавас чоруктарың фактылары хөй.

Профэвилел организацияларының чугула сорулгазынынч бирээзи болза, социалистг чарышты калбартыр, муракчы дуржулгаларын ажилчы чоннарынч бүгү массаларынын ортузуна непередир болур. Оон-биле күш-ажыл будурүлгүлүүнч соксаал чок көдүрүшкүнүнч, продукциянын шынарын бедидерин, бот-үнесин чигелдерин чедип алыр ужурут.

Совет кижилеринч чаагай амьдарынынч дугайында сагыш салышкын—бистинч партиянынынч болгаш чазаавытын дээди хооблузу. Профэвилел организациялары ажилчыларынч, албан хаагчыларынч хунбүрү өзүп турар материалдыг болгаш культурулг негелделерин хандыраарыне кол кичээлгенин салыр, чуртталга бажынарынч, культура-амьдыралдынч тудулгарынынч планнарын күөседириниң талазы-биле ажил-агый организацияларыга негелдени күштелдирер ужурут. Ол сорулганы областың профэвилел организациялары дыка четпес күөседип турар. «Тыва туду» трестиниң

де профэвилел комитеди туду планынынч күөседип дээш ажилче сонуургад салбаан. Туду трестини 1952 чылда чуртталга бажынарынч, культура-амьдыралдынч II тудулгарынынч күчү ийзини ажилла-га кириген болгаш 1953 чылдын бирги чартында II чуртталга бажынарын ажилла-га кирир тургаш, оон чангызын-даа чогуур өйүнде дооспаан.

Совет патриотизминч өзүзүңа, күрүне эрге-ажыктарын сагыр дугайында сагыш човангыр чорукка, күш-ажылды болгаш социалистг өңчүну коммунизмин өзү-биле көөрүңге ажилчы чоннары кижизидер талазы-биле партияга хунбүрүде дузалаары—бистинч профэвилел организацияларыныстың хундулг сорулгазы. Будурүлгө албан черлеринге күш-ажылдын сагылга-чуруму дээш ажилга салдыкчак, ажил-агыйгы эвес, самчыгдакчы чоруктарга удур демиселге профэвилел организацияларынынч ролон партия организациялары бедидери чугула.

Профэвилел организацияларынынч ажил-чорудулгазында бар турар улуг четпестер болза, профэвилелдериниң област болгаш район комитеттериниң талазында оон чер-чер организацияларыга удуртулганың деңгелин кудулатканы биле, удуртулганың канчелер-бюрократсыг методундан ам-даа чайлап шыдавайн турары-биле тайылбырлатынар.

Областың профэвилелдериниң ажылын чаа сорулгаларынч деңгелинде чедир көдүрер төлөөде, чунуңда мурунда профэвилел организацияларынынч организация талазы-биле быжыглаар, профэвилелдиниң ишти демократиязын калбартыр херек. Профэвилел обкомнары профэвилелдериниң эге организацияларыга удуртулганы доктаамал экижидер, оларын-биле дириг харызааны быжыглаар, оларга чогуур өйүнде дузалаар, активти өстүрер, кижизидер база оларга даяныр ужурут.

Профэвилел организацияларынынч ажил-чорудулгазын экижидерине чер-черинч партия организациялары хунбүрү сагыш салыр ужурут. Партия организацияларынынч талазында профэвилел комитеттериниң ажилыне чогуур кичээлгенин салбас фактылар бисте бар. СЭКП-нин Кызыл хооркомун, оон эге организациялары профорганизацияларынынч ажил-чорудулгазынынч дугайын хооркомунч бюрозунга, партия хуралдарына кончуг ховар болгаш өзү-барымдаалап дыннап турар. Профэвилел организацияларынынч ажылын экижидер талазы-биле чорудар хөй хемчеглерин чогадып, партия эге организацияларынынч секретарьлары-биле профэвилелдиниң чер-чер комитеттериниң даргаларынынч катышкан чөвүл хуралдарын, семинарларын эрттирерин хөй удаа планнап турза-даа, олар күөселе чок арткаан.

Партия организациялары профэвилел организацияларынынч ажылын башкараар, оларга дузалаар, оларынч удуртук калбарынынч кижизидип белеткээр, дааскан ажил-херекке профэвилел организацияларынынч удуртукчуларынынч харыскалыг болур чоруун бедидер хүлээлгелиң. Профэвилел организацияларынынч ат-алдарын бедидери, будурүлгө, албан черлериниң амыдыралына, ажил-агый, культура тургузуушкунунч планнарын күөседирине оларынч организациякчы ролон күштелдирери партия организацияларынынч негетинип турар.

МОСКВА, КРЕМЛЬ
ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы өш Г. М. МАЛЕНКОВА

Хундулгү өш Дарга!
Улуг Совет Эвилелиниң девискээринден үнүп чоруп тура, бистинч төлээлериниске көргүскен сагыш салышкын болгаш кичээлгөй дээш Совет чазакка болгаш Силеринч бодуңарга ханы өөрүшкүнү илередирип менээ чөпшээрер көрүңер.

Бистинч ийи чазактарыныстың аразына Москвага болуп эрткен чү-гаалажышкыннар болза, бистинч ийи улдузвустунч аразына найыралдыг харылааларын улам ынай быжыглаарынынч херээңге, бистинч улус ажил-агыйгынысты дүрген катап тургузарынынч болгаш хөгжүдериниң база Кореяга тайынч таарыштырлыганы херээңге чаа салышкынынч кирир дээрине чигиниң турбас.

Силеринч кадык-чаагай болурунары болгаш моон сонгааргы чаагай ажылынары күзедим.

Корей Улус-Демократтыг Республикасынынч Министрлер Кабинетиниң даргазы КИМ ИР СЕН.

Чита хоорай
1953 чылдын сентябрь 28.

Көдээ ажил-агыйнынч күчүлүг чаа көдүрлүүшкүнү дээш!

МТС-терже ажылче

МТС-терже болгаш колхозтарже ажилдап чорур деп шийтирлээн будурүлгелериниң саны Москваның будурүлгелеринде хунгун-не көвүдөп турар.

Сталин аттыг автозаводта дыка хөй эрги трактористер болгаш МТС-тернинч механизаторлары көдээ ажил-агыйже боттарынынч дедир ээр күзөлдөрүнч дугайын медеглээр. Эрги тракторист, амгы наладчик М. Панин оун оон ажилдап турганы Молотов областа МТС-че чорударын биле билдиринишкин кириген №4 механиктинг чымыла техникниң токары С. Бодрий көдээже ажилдаар деп шийтирлээн.

Киров аттыг «Динамо» заводта чолаачы Айзатов көдээже ажилдап чорур күзелининч дугайын хамыкты мурун медеглээн. Ол Татар республиканың МТС-инге ийи чыл тракторист болуп ажилдаан болгаш Ада-чурттуң Улуг дайынынч соонда «Динамо» заводунга ажилдап кирген. Партиянынч район комитетинге биңжөн бодунуң билдиринишинде эш Айзатовтун бижип турары болза:

—Көдээ ажил-агыйнынч улам ынайгы көдүрлүүшкүнү дээш демисел болза, бүгү ажилчы чоннарның херээ болур дээрин эки билер мен. Тракторист тускай эртемим МТС-ке мезг чедишкенинч ажил-даарымга дузалаар.

Заводтун техникумунуң кижизиткени конструктор Манаенкова болгаш оон ашаа механик Манаенков көдээже ажилдап чорурунунч дугайын илеткээр.

Осташевский районунч «Верный путь» колхозунч «Борей» завод шефке ап турар. Ол көдээ ажил-агыйнынч дириг-херекселдерин септээрине, тарылга болгаш дүжүт ажил алышкынынч чорударына дузалаап турар.

Заводтун партия комитетинге командолчу токары В. Гаврилюк билдиринишкин кириген. Оон биңжэни болза: «СЭКП ТК-нынч Пленумунунч доктаалы-биле танышышаан, ам мезг хүлээлгем көдээ ажил-агыйнынч механизаторларынынч одуруунга бир дуугарына турар ужурут деп санадым. Мени чурттуң кайы-бир МТС-инче чорударын диледим.

Эш Гаврилюктун дилээ хандыр-гынган.

(СЭТА).

Пленумунч төөгүлүг доктаалынынч күөселедиз дээш

Нийтиниң малын өстүрер, оон бедидип продуктудг болурун хандырар дээш Мичурин аттыг колхозтунч ишчилери чүткүлдүг ажилдап турар. Силос салгыр, сизен белеткээрин ол колхоз Улуг-Хем районда мурунап, эрте дооскан, ынчангаш кезип белеткеп алган сизениниң малга хоомулуг шынары эки болуп турар. Немелде чемге саван, мякина, өске-даа чүдүлгелери белеткээрин улам калбартыр турар.

СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь пленумунуң төөгүлүг доктаалын танышкыш колхозчулар улам бедиткен тодаргай хүлээлгелерин алган. Амгы үезде колхоз малынынч кышкы турлагарын септеп белеткээрин барык доозуп турар. Бо чылдын будурүлгө планында көрдүңгө 100 инек кирир саман кажаны, 300 хөй кирир ыш кажаны болгаш 40 ажил аьтарынынч чөмгеринге таарымчалыг кажаны база кылып дооскан.

Моон-биле кады кыштагарда инектиң 5 кажаларын, шээр малдың 15 кыштагарын септээр ажилдар шынары чоруп турар. Ол ышкыш малчыларынч кыштагарда чуртталга бажынарынч база таарымчалыг тургускан.

Бо бүгү ажилдарынч организациястап удуртурун колхоз баштаар чери, ыла пөрторганизация ажил-ишти хандырып шыдаан. Ылангыя туду бригаданынынч бригадирин өш Данызырын күш-ажылды эки организациястаан, бызанчыларда Дамбаа, Самбуу, Хемер-оол ышкыш муракчылар хөй, ажил улам чедишкенинч калбарып турар.

Москва область СЭКП ТК-нынч пленумунунч доктаалынч областың көдээ ажил-ишчилери улуг көдүрлүүшкүнү-биле хүлээп ап турар.
Чурукта: Ухтомск МТС-тин кол агроному Ф. И. Щербаконаның СЭКП ТК-нынч Пленумунунч доктаалынч трактор бригаданынынч механиктерлериниң таныштырып олурары.
Чуруу А. Стужинниң.

БҮДҮН ЧЫЛДА БЕДИК СААЛДА

Бистинч «Шлях до коммунизму» колхозувус малдын чайгы ажаалдазынынч түнелин үндүргөн. Бо чылын сүттүг малдар чөмгөрлөгө черли болгаш автосугтаркычылг тускай туттуңган лагерге бирле дугаар кирген.

Малдын лагерге байдалдыг ажаалдазы инектеринч продуктудг чорун дыка бедидерине аргашы берген. Чайнынч дөрт айларынынч дүргүзүндө 340 инектерден сүт саалдазы эрткен чылдын ол-ла үезиниң деңгелинде 120 мул литр өскөн. Инектен 2 мул литр сүт саарынынч чыл планы шагда-ла күөсетинген. Мурунчык саанчылар эштер Дьяченко, Бородавка, Солодка олар инек бүрүзүндө 3,5 мул литр сүттү саап алганнар.

Кышкы үезде саалда чайгызында кудулавазын дээш хемчеглеринч колхоз ап турар. Инек бүрүзүңгө 6 тонна ажил силос, 3 тонна мал чөми свёлка, четир санынч сизен белеткетиңен. Дыка хөй мал чөми колхозчуларынч инектеринч база тускайлаан. Ам бис күш-хүнүнч бүрүзүңгө 5 килограмм чедир мал чөмөрин берип турар бис.

Нийтиниң мал ажылы хөгжүп турар

Нийтиниң мал ажылын дүрген көдүреринч сорулгазын партия болгаш чазак бистинч мурувуста салган. Бистинч көдээ ажил-агый артелиниңч колхозчулары оон күөселедиз дээш чүткүлдүг демисежип турарлар.

Мал ажылын хөгжүдериниң планы бисте малдын бүгү хевирлериниң талазы-биле ажил күөсетинген. Саар инектеринч санынынч планы 112 турган болза 147 чедир өскөн. 8 айларынч дүргүзүндө инек бүрүзүндө 2180 литр сүттү саап алган.

Хаваннарнынч семирти азыралы бисте көскү чери ээлеп турар. Улуг олча-ажык берип турар бо херекти колхозчулар сонургалды-биле кылып турар. Эрткен чылын 285 хаваннарны семирти азыраан; 100 гектар тарылга шөлүнүнч бүрүзүндө-не 2,8 тонна дириг деңгизилг хаван эьдин алган. Хаван ажилы чартык миллион рубльдиң олча-ажынынч биске берген. Бо чылын 300-тен эвээш эвес хаваннарны семирти азыраар.

Ам чеди хөөлбектерден көрүнүктөлчек карп деп балыктарынч шилинишкин кылып турар бис. Балык ажылы 1953 чылда 200 мундан эвээш эвес рубльди биске бээр.

Мал ажылынга чедишкенинч—быгыр чөм суурун тургусканынынч түнели болур. Сизен, силос культураларынынч болгаш корнеплодтар

Колхоз кышка белеткенинч саан, бүгү мал кажаларын септээр болгаш 240 баш инек кирир тууябу кажанын тудуу дооступ турар. Ында автосугтаркычы болгаш электрия-биле инектер саар херекселдеринч тургузуп турар.

Өске-даа фермаларынч малчынары улуг чедишкенинч чедип алганнар. Бисте хаваннарнынч, хойларнынч болгаш куштарнынч саны планда көрдүңгөнинден 30—40 хуу хөй.

Инектеринч экижидилгенинчч талазы-биле хемчеглеринч ап турар бис. Хонукта 35 литр сүт бээр инектерден алдынган 50 немей төрүрүлгө-биле сүт фермазын келер чылын долдурар бис. Инек бүрүзү хүнде 40-ден эвээш эвес литр сүттү берген турарынч чедип алыр деп сорулганы бодувустунч мурувуста салып алган, ам оун шийтирлеп турар бис.

Никон ГАЛЮК,

Запорожье областың Пологский районунунч «Шлях до коммунизму» колхозунунч даргазы.

Улуг сорук киришкени-биле

«ССРЭ-нин көдээ ажил-агыйнынч улам ынай хөгжүдөр хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-нынч пленумунунч доктаалын Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтун активчилер хуралынга колхозчулар танышкыш, нийтиниң малынга четир санынч чөми белеткээр болгаш чыгыт кажаларынч туду дугайында тодаргай хүлээлгелерин алганнар.

Шээр малдын 15, бода малдын 12 кажаларын септеп чыгытлаан болгаш 50 баш инек, 500 баш хөй кирир 2 чаа кажаны дооскан.

Мал кыштагладышкынынч белеткелни кыска хуусаала доозар сорулга-биле 25 кижини кыштаглаашынч белеткелнинч ажилыга кириген болгаш оларга 30 аьтты, 10 тергени быжыглаан.

Малчынарынч амыдырал чуртталганын экижидер-биле оларга 700 килограмм хөй дүгүн авансга берип, кыштагарда малчынар чурттаар 4 бажынарынч тудуп кирипкен.

Колхоз бо чылын нийтиниң малынга сизен белеткээр планын 106 хуу күөседип, ам тараз савааны ажаар ажилда 20 кижини тускайлаан, олар 500 тонна саван, мякинынч бөлүп сарааттаан. Малга чөмөинч белеткел ам-даа үргүлчүлөп турар.

Нийтиниң малынга чөм белеткел

ХАНДАГАЙТЫ. (Радио-биле). ССРЭ-нин көдээ ажил-агыйнынч улам ынай хөгжүдөр хемчеглер дугайында СЭКП Төп Комитетиниңч доктаалынч «Өвөр районунч ажилчы чоннары улуг өөрүшкү-биле танышкыш турар. Чонунч материалдыг болгаш культурулгы чаагай амыдыралынч улам чектелдирерине Коммунистг партиянынч, Совет чазактынч ол улуг сагыш салышкынынч колхозчу ишчилер бедиткен күш-ажыл-биле харылаарынч чангыс эп-сеткилдиг хүлээнинч турар.

«Торгалыг» көдээ ажил-агый артелиниң төвүңгө болган хуралга мал чөми белеткээринч ийи недела иштиңге доозарын колхозчулар хүлээңгө, ынчаарда колхозтунч сизен планын чүтлө 18 хуу четкен турган. Ажилды баштайгы он хонунда эвэ сентябрь 25-те силос салырынч ол колхоз 133 хуу, а сизен белеткээринч 73, 5 хуу чедир бедиткен.

Шаңкынды күш-ажылчы көдүрүшкүнүнч «Совет Тываның беш жыл оюн» көдээ ажил-агый артелиниңч колхозчулары база илередип турар. Пленумунч доктаалын танышкыш турда сизен планын чүтлө 33 хуу четкен турган, а оон ажил хүнүнде ол 72,5 хууга чедир бедиз, силос салырынч бүрүн күөсеткен.

Чаа-Хөл районунч колхозтарында

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Коммунистг партиянынч Төп Комитетиниң сентябрь пленумунунч доктаалынч Чаа-Хөл районунч ажилчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмөй ханы өөренинч саан, күш-ажылга улуг көдүрүшкүнүнч илередип турар. Ленин аттыг, Сталин аттыг база «Победа» колхозтар мал чөми белеткээриниң планынч районда мурунап күөсеткен.

Колхозтарынч сизен шөлдеринде ажилдап турар аьт машиналары болгаш хөй санынч хол кадмырларынчдан ангида бирээинде-ле 2 сизген машиналары кошкан 3 тракторлар, сизени боду чоруп кезер 4 бистерлиг машина база ажилдап турар. Механизаторларда тракторист Самбыла нормазын үргүлчү 2 данкыр ажыр күөседип келген. Молотов аттыг колхозта Кожига, «Победада» Алдай-оол, Сталин аттыг колхозта Комбуй ышкыш күш-ажылга муракчылар массалыг алдереп турар.

СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь пленумунунч доктаалынга сорук кирир Чаа-Хөл районунч ажилчы чоннары нийтиниң малынга быжыг чөм-суурун тургузары дээш улам чүткүлдүг ажилдап турар.

Бедиткен хүлээлгелер

Көдээ ажил-агыйнынч улам ынай хөгжүдөр хемчеглер дугайында СЭКП ТК-нынч пленумунунч доктаалын танышкыш, Кызыл районда Чкалов аттыг колхозтунч хөй фермазынч ажилдакчылар бедиткен хүлээлгелеринч ап турарлар.

Мал ажылынч моон сонгаар хөгжүдерине болгаш оон продуктудгунч бедидерине малдын одарлаашкынынч шынч организациястаары чугула

деп чүвени билгеш малчынар бүгү шээр малдарын күсүк оларларда организациясты калбарып турар. Хойжулар М. Меттир, М. Адыя, С. Чапты, М. Кидис-оол оларынч калбарынч хойлары ортумактан өрү күштүг болуп турар. Олар төрөөн хойлар бүрүзүндө алган 700 баш хураганнарнынч бүрүн доруктурган. Колхоз бо чылын дүк планынч ыракта ажыр күөсеткен.

Ф. ДУБКОВЕЦКИЙ.

Социалистг күш-ажылды Маадлыгы, Киев областың Тальновский районунунч «Здобуток жовтия» колхозунунч даргазы.

ЧАА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА ПАРТИЯ ЧЫРЫДЫШКЫНЫНЫҢ СОРУЛГАЛАРЫ

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Партия хуралдарын эрттиреринин деңгелин бедидер

Коммунистернин бистин кадрларыныстын марксистчи-ленинчи кижиздилгези коммунисттик партиянын онга сагыш салышышынын чүүлү болур. Коммунисттик тургузушкуну шын удуртуунун сорулгасы бистин кадрларыныстын, бүгү коммунистернин талазындан теорияны шингээди деп алыры, ажал-агый болгаш култур тургузушкунун айтырлары шитпирлерде ону удуртулга болдуруп билгирин негеп турар. Кежигүнерин болгаш партия кежигүнеринге кандидаттарнын идеялик деңгелин үзүктөл чок өзүлдеси—амыдыралдын бүгү адырларын оларнын авангарды ролун бедидеринин шитпирлиг негелдези болур.

Амгы үедө бүгү партия организациаларында чаа өөредилге чылынга белеткел чоруу турар. Октябрьдин бирде партия чырыдышынын бүгү четкизине кичээлдер эгелээр. Эрткен өөредилге чылынын түншөлдөрү болза, партия организациалары Совет Эвилелинин Коммунисттик партиянын XIX съездинин шитпирлерин күүсөттишсаан, марксист-ленинизм талазы-биле партия кежигүнеринин болгаш кандидаттарнын билгилерин бедидеринин айтырларына элээн идеялик ажалдап турар апарганын керчелеп турар. Партия чырыдышынын системазынга Совет Эвилелинин Коммунисттик партиянын төгүзүн өөренгирин делгеренгей калбарган, СЭКП-нин XIX съездинин материалдарын өөренгирин талазы-биле улуг ажал чорутууган турган. Бо бүгү болза, коммунистернин идеялик деңгелин бедидеринге чигизинг чок дузалуан, политиктик өөредилге улам улуг сонургалды оларга берген.

Ындыг болза-даа, ол орта оожургаары шын эвес болуу ийик. Партия пропагандасы болза, кадрларын, СЭКП кежигүнеринин болгаш кандидаттарнын идеолотуг кижиздилгезинин талазы-биле коммунисттик тургузушкунун амгы үе-чанда партиянын сорулгаларында ам-даа аажок хождоол турар. Аас болгаш парлагла пропагандасында марксист-ленинизмнин өзүзүнга хоралыг, теорияны өөренгиринге шээжилээр, догматиктик, цитатташкын өзүзү ам-даа ажал тыллетинмээр. Теоретиктик чүүлдер төгүзүп тоаргай байдалдан хоорук, марксист-ленинчи теория-биле чепсеген коммунисттик партиянын ниитил хөжүлдезинге чаарткыч ролун ханы тайылбырлады чокка, партиянын ажал-агый болгаш политиктик кол сорулгаларында хоорук тайылбырлатылып турары ховар эвес.

Продуктулар солчушкунун системазы дээр ышкак ындыг айтырыгы пропаганда ажылынга партия болгаш совет организациалары бо хүнүг практиктик сорулгасы кылдыр алдагалдыг тайылбырлап турар, ындаага социализм үезинде совет садынын болгаш бараан саарылганын кайгамчык улуг ужурудузун чедир үнелеп көрбей турар шак ындыг фактыны марксистини иштики утказын билип шыдавааны-биле тайылбырлап болур. Политиктик болгаш ажал-агый ажалдарын дүүштүрүп, политика ажал-агыдан чарылбас чүве деп чугаалап-ла чоруу, а практикага политиктик ажал чорудулганы ажал-агый тургузушкунун талазы-биле хүн-үргүчүнү ажалдындан хоорук чоруу, теорияны коммунисттик тургузушкунун практиказы-биле холбаштары билбес, харын-даа холбаштарынын күэвес ындыг ажалдакчылар бисте ам-даа бар. Дыка хөй пропагандист үлетпүрүнү, көдээ ажал-агыйнын колхозтарны организациаларын ажал-агый талазы-биле быгылганынын болгаш оларнын ниити ажал-агыын өстүреринин талазынга партия организациаларынын сорулгаларын кошкак чырыдып турарлар.

Теорияны өөренгирин ол медилг көөр чорук болза, сайыракчы эртем болур марксист-ленинизмге чөрүшкел болуп турар. Теорияны өөренгиринин талазында шээжилээшкын, догматиктик чорукту пропаганда ажылынын практикасында үнденин-биле ууткаары коммунистер тус-тус формулировкаларын болгаш цитаталарын эвес, харын марксист-ленинизмдин чөгүм утказын партиянын кол политиктик сорулгалары-биле сырый харылзаалыг кылдыр быжыг шингээди алырын чедип алыры эргежок чугула.

Төгүгө улус массаларын, партиянын болгаш тус-тус кижилерин ролун дугайында айтырыгга марксист-ленинизм бөдүүнчүдөр болгаш вулгаризаастар чорукту пропаганда ажылынын практикасында болдуруп турган. Партия төгүзүн тус-тус кижилерин болгаш оларнын биографияларын долгандыр

эвес, харын марксист-ленинизмдин кол идеяларын калбартырынын суурунга, төгүлүг фактыларга үндөйлөш тайылбырлаары эргежок чугула деп «ВКП(б) төгүзүнүч Дочку курсун» үндүргени-биле холбаштыр 1938 чылдын ноябрыда үндүргөн шитпиринге партия ТК-нын берген айтышынын уткан турган. Партия пропагандасы тус-тус кижилерин дагып чүдүүргө ховар эвес өйлөткөп турган. Хөй-хөй чылдарын иштинде ажалдап кылдырган партиянын иштики болгаш даштыкы политиказын илдереткен партиянын съездилеринин, конференцияларынын болгаш ТК-нын пленумдарынын шитпирлеринин болгаш ТК-нын пленумдарынын шитпирлерини ышкак-партиянын ындыг чугула документлерин өөренгиринге сагыш салышыкын чок чорук пропаганда ажылынын практикасында илереп турган. Партия пропаганданын сорулгасы болза, төгүзүн тургузушкуну—улугун шитпирлиг ролун болгаш коммунизм дээр демиселде совет улустун удуртукчу, башкарыкчы күжү болур коммунисттик партиянын ролун көргүзүшсаан-төгүгө тус-тус кижилерин ролун дугайында айтырыгга марксист-ленинизмден аткаарлашыкын бистин пропаганда ажылынын практикасында үнденин-биле ууткаары болур.

Социализмдин экономикагы хоойдуларын характеринге субъективтик волюнтаристтик үзел-бодалдар парлагла болгаш аас пропагандазынга турган. Ол чорук ниитил хөжүлдезинге объективтик хоойдуларын барык хүдзөвейн баарыга чедип турган. Эске талазында алгаш көөргө, партиянын удуртукчу болгаш чаарткыч ролун дугайында, коммунизм тыллетингезинге ССРЭ-нин ажалчы чондарынын холунда кол чепсек болур социализмдин күрүнө дугайында, бистин күрүненин кужунуң үнер дөстөрүнүн болгаш ССРЭ-нин ажал-агый база оран-камгалды күчүдөрүн улам ынай басып-каарларын эргежок чугулазын дугайында айтырыг бистин парлагла болгаш аас пропаганда-ыска чогуур чырыдылганы албайн турган.

Ленинчи-сталинчи национал политиканын, оон политиктик, културдук болгаш экономикагы түншөлдөрүн пропагандалашкыныга улуг чепсестер турган, совет патриотизминин болгаш пролетарык интернационализмдин өзүзүнга, коммунизм тургүзүп дээр демиселде бистин чуртуну бүгү улустарынын акцидунмалыкы кады ажалдакчылазын өзүзүнга ажалчы чондарын кижиздеринче болгаш хөй националдык совет күрүнени хажык чок быжыглаарынче четчир кичээлгей салдымай турар. Ленинизмге каржы националисттик артышыкынын илерээшкыннеринге удур чогуур демисел чорутумай турар.

Марксист-ленинизмдин тус-тус номиналдарын хажыдар, вулгаризаастар аянзы-буру чоруктар-биле, буржуаз идеологиянын, ылангыя буржуаз национализмдин илерээшкыннери-биле шитпирлиг демисел чорудары, партияны кадрларын, партиянын бүгү кежигүнеринин, бистин чуртуну бүгү ажалчы чондарынын революстут серемчилелин хажык чокка бедидери эргежок чугула. Партия пропагандасы болза, коммунистерин болгаш бүгү ажалчы чондарын коммунизмдин херээ тыллетирбизинге бүзүрээринин өзүзүнга, Коммунисттик партияга болгаш социалисттик Төрөөн чуртка кызыгаар чок бердинеринин өзүзүнга, улустарын эл-найырларын болгаш пролетарык интернационализмдин өзүзүнга кижиздиреп ужурулук. Совет социалисттик күрүненин артык күштерин болгаш Совет күрүненин бүгү хемчеге-биле быгылганынын эргежок чугулазын тодаргай чикчегерте тода пропагандалаар херек.

Бо бүгү болза, марксист-ленинчи өөредилгени удуртуунун талазы-биле партия организациаларында бедиткен негелдени салып турар, партия пропаганданын идеялик утка-шынарычө үргүлүч болгаш ажал-херекти билгирин-биле кирерин партия органызынга хүлээди деп турар деп чүве билдирген. Партия пропаганданын талазы-биле партия организациаларынын кол сорулгасы болза, политиктик билгилерге, марксист-ленинчи теориянын үнденингерин өөренгиринче коммунистернин дигир сонургалын улам күштөлдүрүп төлөөдө, партия чырыдышынын шынарын дыка бедидери болур.

Пропанганда ажылында улуг чепсестер чүве болза, удуртук кадрларын өөредилгезин партия органызы чедир үнелөвейн турары болур, оон түншөлдө партия, совет болгаш ажал-агый ажалдакчыларын чүмчүл кезин марксист-ленинизм талазы-биле боттарынын билгилерин

үргүлүч бедитпейн, улус ажал-агыйнын экономиказын кошкак өөренип турар. Партиянын съездилеринин, конференцияларынын болгаш ТК-нын пленумдарынын шитпирлерин, марксист-ленинизмдин классиктерин чогаалдарын ханы өөренгиринин орнунга ханы политиктик билгилерин албайн, тайылбыр брошюраларын номчууру-биле оларнын кызыгаарлатынып турары ховар эвес.

Удуртук кадрларын өөредилгезинде бо чепсестер чорукту ууткаар төлөөдө, бөлүмгерге, семинарларга, марксист-ленинизмдин кежээки университеттеринге, партиянын кежээки школаларына партия төгүзүн кол үндөзүн чогаалдар барымдалаал өөренирде марксист-ленинизмдин классиктеринин тус-тус чогаалдарын, үр чылдар иштинде ажалдап кылдырган бистин партиянын иштики болгаш даштыкы политиказын илдереткен партиянын съездилеринин, конференцияларынын болгаш ТК-нын пленумдарынын шитпирлерин өөренир чорукту организациастары эргежок чугула.

Партия чырыдышынын организациаларында улуг чепсестер чүве болза, дыка хөй партия организациаларында эки-тура барымдалаар принципти хажыдып турары, коммунистерин хөй кезин сөөлгү чылдар иштинде политиктик чырыдышынын эге школаларын болгаш бөлүмгерин чедийшкынниг дооскан, оларны өөредилгеге албан-биле сүмелээрин ам негелдей турар деп чүвени өөренип көрбөй турары болур. Оон-биле чегелештир партия чырыдышынын четкизине, дээр өөредилге черлеринге, техникумнарга болгаш өске-даа өөредилге черлеринге марксист-ленинизмдин үнденингерин шаанда өөренип каапкан коммунистерин эге бөлүмгерге кирип санал турар дыка хөй таварылгалар партия организациаларында бар. Партия организациалары партия чырыдышынын четкизи-биле бүгү коммунистерин эргей хара тударын сүргөш, назы-хары улугдан партия кежигүнерин школаларга болгаш бөлүмгерге ховар эвес кирип алгаш, оларнын иштинде дыка хөй каддынын талазы-биле кичээлдерге үргүлүч олуржуп, бажык онагаларын күүсөди шыдавайн баар деп чүвени барымдалавайн турарлар.

Коммунистерни школаларга болгаш бөлүмгерге албан-биле кирип турар практиканы ууткаары партия организациаларында негетини турар. Коммунистерин бөлүмгерге болгаш семинарларга киржири, партиянын кежээки школаларына болгаш марксист-ленинизмдин кежээки университеттеринге өөренир эки-туарын херээ болур ужурулук. Политиктик билгилерин минимум шингээди албаан коммунистерин политбөлүмгерге өөренир эргежок чугула деп саназа чогуур.

Бүгү пропаганда ажылынын шынарын болгаш организациагы чоруун моон сонгаар бедидери лекция пропаганданын делгеренгей калбары, ол болза, сөөлгү чылдар иштинде партия чырыдышынын школаларын болгаш бөлүмгерин дооскан болгаш политиктик литератураны боду номчуп тургаш, азы семинарларга кичээлдеп тургаш боттарынын теоретиктик билин бедидер күзелди илдереткен коммунистерин негелделерин харышсаан турарын шынгын негеп турар. Ол сорулга-биле партия хооромдарынын болгаш райкомдарынын чанынга лекторийлерин тургузары, оларга СЭКП төгүзүп болгаш теориязынын, үлетпүрүн болгаш ажал-агыйнын экономиказынын талазы-биле лекцияларын үргүлүч номчуурун организациастары, оларнын утка-шынарын иштики болгаш даштыкы политика талазынга партиянын кол сорулгалары-биле холбаштырбашсаан, лекцияларын шынарын бүгү таланы бедидеринче кичээлгей утандары эргежок чугула.

Лекция пропаганданын делгеренгей калбары-биле кады политиктик өөредилгенин практикага хыналдыган семинар хевирлеринче улуг кичээлгей салдыган турар ужурулук. Семинарлар болза, дынакчыларын бот-хуузунда ажылын үргүлүчүн ханы контролю-биле болгаш өөренип турар материалды чогаалдыкы чугаалжышыкын-биле дүүштүрүп турар активтик өөредилгезинин ажалыг хевир болур. Эвилелешкен республикаларын компартияларын ТК чанынга, партиянын крайкомдарынын, обкомдарынын болгаш райкомдарынын чанынга партия, совет, профвилел, комсомол болгаш ажал-агый активтин СЭКП төгүзүп диалектик болгаш төгү материалды, политэкономияны, үлетпүр бөдүүргелеринин болгаш көдээ ажал-агыйнын экономиказы өөренир талазы-биле семинарларын эки-туарын эгелерин организациастары эргежок чугула.

«Правданын» сентябрь 27-де мурунку чүүлү).

Чаа өөредилге чылында эгелеп партиянын кежээки школаларына болгаш марксист-ленинизмдин кежээки университеттеринге үш чыл хуусаалыг өөредилгени доктадып турар. Бо болза, политиктик өөредилгенин ол эвеналарында өөренип турар коммунистерге марксист-ленинчи литератураны, партиянын шитпирлерин далаш чок болгаш ханы өөренир арганы берип турар.

Партия чырыдышынын шынарын бедидери пропагандист кадрларын составында улуг хемчээлди-биле хамааржыр. Боттарынын билин болгаш дуржулганын коммунистерин марксист-ленинчи кижиздилгезинге бээрин оралдажып турар чүс-чүс кижилер пропаганда ажылынга киржип турар. Ындыг болза-даа, дыка хөй партия комитеттери теория талазы-биле билгилер пропагандисттерин шилип алыр ажалды хүн-буру удуртуун боттандырбайн, кичээлдерин шынарын бедидер талазы-биле пропагандист кадрларга үргүлүчүн дузалачын организациаставайн турар.

Партия организациаларынын сорулгасы болза, кичээлдер эрттирерин марксист-ленинизм талазы-биле ханы билгилер партия кежигүнерин шилип кириштирбашсаан, политшколаларын болгаш бөлүмгеринин пропагандагеринин составын улам экижидери болур. Оон-биле кады пропагандисттерге бүгү таланы дузалачын хандары, пропагандисттерин семинарларынын ажылын өзүлү тургузары, бо ажал-херекти удуртуунга партия политиктик өөредилге черлерин дооскан партия болгаш совет ажалдакчыларын, дээр өөредилге черлерин марксист-ленинизмдин үнденингеринин башкаларынын, лекторларын болгаш эргежок чугула теоретиктик билгилерин шингээди алган өске-даа пропагандист ажалдакчыларын иштинде билгилер кижилерин үндүрүп бээр эргежок чугула. Улетпүр, көдээ ажал-агый болгаш улус ажал-агыйнын өске-даа адырларын талазы-биле партия, совет ажалдакчыларын, тускай эртемингерин лекцияларын болгаш илеткелерин пропагандисттерге үргүлүч кылып турары эргежок чугула.

Бүгү пропаганда ажылын экижидеринге чугула роль бистин парлагавыска онаажып турар. Бистин солунарысты болгаш журналдарысты пропагандазын эки чүүлдерин ам-даа өзөш парлап турары таарышпас. Дыка хөй партия комитеттери боттарынын парлагла органын кошкак удуртуп, оларны бүгү пропаганда ажылын экижидеринге база кылдыр ажыглавайн турар.

Ам эгелээр деп турар өөредилге чылында партия пропаганданын талазы-биле улуг болгаш харысалгалыг сорулгалар туруп турар. Пропаганда ажылынын идея-теоретиктик деңгелин, шынарын бедидери бистин партияга төрөөн чок бол ажал-херекти хүн-буру удуртуун партия органынын талазында негеп турар. Бодунуң медерелин бедидери дээр ажалдавайн, политиктик билгилер-биле бодун байытпайн турар кижилерге улуг партия коллективин хөй-ниити санал-оонаын тургүзүшсаан, коммунистерин политиктик өөредилгезинин айтырлары партия комитеттеринин хуралдарында болгаш пленумдарында, партия активтин хуралдарында болгаш партия эге организациаларында үргүлүч чугаалажып турары эргежок чугула.

Партия организациалары болза, партия чырыдышынын эки-тура эгелерге тургустунуп турар школалары, бөлүмгери болгаш семинарлары үзүктөл чок ажалдаан турарынче, өөренир күзелди илдереткел бүгү коммунистер оларга кичээлдеэн, кичээлдерге үргүлүч кээр болза өөредилге программазын күүсеткен турарынче бүгү хемчелерин алыр ужурулук. Теорияны бот-кичээл-биле өөренип турар коммунистерге Үргүлүчүн беседанын азы семинар кичээлдерин чорууду, ол сорулгага консультантыларын тускайлап берип турары эргежок чугула. Коммунистерин политиктик өөредилгезинин херээнге ала-чаяарлаашкыны болгаш контроль чок чорукту болдуруп болбас.

Партия пропагандасы—партия организациаларында инициативаны, туруштук, бодалдыг чорукту негеп турар дигир чогаалдыкы ажал-херек болур. Партия организациаларын хүлээлгези болза, партия чырыдышынын бедидери ууткаары болгаш бүгү пропаганда ажылын коммунисттик тургузушкунун улуг сорулгаларын денгелин көдүрери болур.

«Правданын» сентябрь 27-де мурунку чүүлү).

Партия эге организациазынын дээр органы—айда бирөөдөн өзөш эвес катап чылыдырп турар партия хуралы болур. Партиянын политиказынын айтырларынын, партиянын шитпирлерин амыдыралга чедийшкынниг боттандырарынын практиктик сорулгаларын коммунистер боттарынын хуралдарына чугаалажып турар.

Партия хуралы—коммунисттик кижиздилгенин школазы. Партиянын бүгү кежигүнеринге бир дөмей ында албан болур партиянын болгаш күрүненин сагыла чурумун быжыларынга, бот-шүгүмчүлөлдө болгаш алаандан шүгүмчүлөлдө калбартырынга, ажалда бар чепсестерин илдеринге, ол чепсестерин чогуур үезинде ууткаарын чедип алырынга, ынчангаш партия-организациагы болгаш партия-политиктик ажалдарын доктаамал бедик деңгелин турарын хандырарына партия хуралы эне-ке күчүлүч чепсек. Партия хуралы болза, ажал-агый култура тургузушкунун калдыг бир учас-тогуна партияны удуртулганы, удуртулганын дээр принцип—коллективтик удуртулганы хандырарын чугула хевир болур.

Эрзин районун партия эге организациаларынын хөй кезинде-ле партия хуралдарын шак ындыг улуг ужуру-дузанын чедир үнелөвейн келген фактылар илереп турар. Партия хуралдарын ай санында доктаамал чылыдырп турар дугайында СЭКП Уставынын негелдезин күүсөтпейн, хуралдары белеткел чокка, чавыс илейлик деңгеле эрттирип турар эге организациалар бар.

Сарыг-Булуң чеди чыл школазынын, районун партия эге организациалары (секретарылары эштер Глидеев, Догуу-оол) бо чылдын апрель, май айлардан бээр коммунистерин хуралдарын чангыс-даа кылып чылыдырбашсаан. «Коммунизмче орук» колхозун болгаш райкүүсөкнун партия эге организациалары үчөттө турар коммунистерин чүгө 40—47 хуузуун киржилгези-биле хуралдарын эрттирип тургулаан. Чамдык эге организациалар фермаларда болгаш бригадаларда коммунистерге партия хуралы болур дугайын шуут чарлавайн турарлар.

Колхозтарын партия организациалары боттарынын хуралдарына хөй кезинде чүгө СЭКП райкомунун үндүргөн доктаалдарын амыдыралдан хоорук байдалдыг чугаалажып, оон ынай, колхозчу амыдыралдык чугула айтырларынын боттарынын инициативасы-биле өзөш чугаалажып турганар.

Партия организациаларында күүселденин хыналдазы дыка кошкак тургустунган. Эге организациалар хуралдарына хүлээп алган 122 шитпирлерин чүгө 4 тү күүселденин хыналдазы кылдыр партия хуралдарына чугаалажып көрдүнгөн.

Партия хуралдарынын доктаалдарынын төлөвилелин кылдырынга коммунистерин киржилгезин идеялик жиптээн. «Кызыл сылдыс» колхозун партия организациазынын хуралдарын доктаалдарын болгаш протоколдарын үргүлүч-ле «штаттыг кижилер»—коммунистер Маажы, Сагаачы, Сазаа, Чоскум олар бижип

Коммунистерин саналдарын амыдыралга боттандырар

Өвүр районун партия комитетинин өтчөт-сонгудалыг хуралында коммунистерин берген шүгүмчүлөлдө саналдарынын күүселдезинин дугайында айтырыгы СЭКП Өвүр райкомунун чоокта чаа болуп эрктен пленумунга чугаалашкан. Пленумга чугаалашкан айтырыгын дугайында илеткелди СЭКП райкомунун партия, профвилел болгаш комсомол организациаларын кидизинин эргелекчизи эш Байыроол кылган. Пленум болза, районун партия хуралына коммунистерин берген саналдарын амыдыралга боттандырар талазы-биле организациагы ажалдар кошкак чорутууган дээрин айтыган.

Мал ажылын, оон продуктулуун сайырадыр талазы-биле чорутса чогуур хемчелерин районун көдээ ажал-агый болгаш белеткелдер эргеледи (начальник эш Шаалы) чепсек удуртуп турар. Мал чеминин белеткелдин темпиз дендин оожум чоруп келген болгаш синген белеткелдин планы ам-даа күүсетинмээр.

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле)

Улуг-Хем районун Хендергеде Маленком аттыг колхоз мал кыштаг-ладышыкына идеялик белеткелден, элээн хөй баш койлар кирери чыгыг каяканы тудуп белеткээр.

келген, а хуралдарга санал бээр кижилер колдуунда-ла даргалар болуп турган.

Партия ажылын экижидеринге коммунистерин мергежилдин ажалда-лас, оларнын идеялик бедиткес, берген саналдарын үнелөөсө, шүгүмчүлөлдө болгаш бот-шүгүмчүлөлдө калбартпас чорук болза, ажал-агый партияны удуртулганы эргей байдалга чедирп турар. Оон ужурунда доктаалдар ниити характерлик, эргей хүлээп алдынып, кажан, кым, кандыг ажалды чорударын ол доктаалдарда тодаргай биживейн турар. Эргей шитпирлерин күүсөлдөзүн хынаары берге дээр-зин партияны удуртуучулар билгир чугула.

Партия хуралдарына айтырыгы чугаалажырынга, партияны доктаалдар күүсөдиринге коммунистерин киржилгезин идеялик херек. Ол талазы-биле боттарынын эргелерин болгаш хүдзөлгелерин күүсөдиринге коммунистер боттары база улуг сонургалды болур ужурулук. «Сталинчи орук» колхозта коммунист Н. Орус 13 айларын дургүзүндө чүгө чангыс уага хуралга кээр олурушкан, а эге организациагы ол коммунисте кандыг-даа негелде тургүспсаан болгаш хемчеге-даа көргүспсэн.

Партия эге организациаларынын хуралдарынын денгели болгаш ролун бедидер талазы-биле ажалды СЭКП-нин Эрзин райкомун экижитпейн келген дээрин илдерип турар өске-даа хөй фактылар бар. Партия райкомунун секретарылары, бюро кежигүнерин эге организациаларын хуралдарына өзөш олуржуп, хуралдарын бодуп эрттип турарында чепсестерни чогуур үезинде ууткаары турар. Райкомун ажалдакчылар райпода, Сарыг-Булуң чеди чыл школанында болгаш райкүүсөкнун партия эге организациаларынын хуралдарынын барык-ла олурүшпайн турган.

СЭКП райкомунун ажалдакчылары өтчөттүгү үенин дургүзүндө эге организациаларын райкомга кыргын протоколдарын чүгө 50 хире хуузуномчуп танышкан. Ынчалык-даа, эге организациаларын частыргаларын дугайын оларнын боттарында дынаптайн турган. Бир чыл ажал үенин дургүзүндө эге организациалар секретарыларынын семинарларын чүгө 2 удаа чылыдырган. Партия хуралдарын эрттиреринин практиказына эге организациалар секретарыларын өөрттээн.

Партия хуралдарына коммунистерин берип турган чептүг саналдарын тооп көрбөсө, шүгүмчүлөлдө туй шавар удуртукчулар колхозтарга тургулаан. Ылангыя «Чаа орук» колхозтун даргазы турган Даваажан, анаа партия организациазынын секретары турган Сундуй оларнын шүгүмчүлөлдө удурланар, ажалга харысалга чок чоруктары-биле СЭКП райкомун эптежип турган.

Партия хуралдарын белеткээринин болгаш эрттиреринин практикасында чепсестерни моон сонгаар катаптапса дугайында боттук ажалдарын СЭКП райкомун чорудары чугула.

А. АКАРА.

КЫШКА БЕЛЕТКЕЛ

Улуг-Хем районун Хендергеде Маленком аттыг колхоз мал кыштаг-ладышыкына идеялик белеткелден, элээн хөй баш койлар кирери чыгыг каяканы тудуп белеткээр.

Районнар солуннарының арыннарындан

ЫРАККЫ ФЕРМАДА

Хуттук байлак сугаттыг элек-шиш одалары, кайгамчыктыг чагай үнүштүг сизен шөлдерин 1950 чылга чедир-де ажыгалай чок ээсиргей туруп келген. Би-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозун ишчилери бойдустан ол таарымчалыг байлаан ниятинин малын өстүренинге ажыг-лаарын шиттирлеп алганнар.

Мал бригаданын дуржулгалыг мадчынары онаагаш. Хүтче 200 инекти, 300 шээр малды база элэн каш богбаларны үзүп чоруткан.

Үш чылдын мурунда чагыс-даа тудук чок турган Хүттук шөлүндө ам чаа сууругаш көрүштүг калба-рып турар. Малчынарда чуртталга-нын эки шынарлыг 14 бажынары, шөлдүк 9 чыгыг, улуг кажаалары тунган. Бо чылын 4 бажынар, 3 кажаалар немей кылдыган, 500 баш хой кирер кажаанын тудуу база доостур четкен.

Миллионер колхозтун ол фермазы бо аразында анаа 300 ажыг бяза-ларны, 150 кулуннары болгаш шээр малдын дыка хой чаш төлүн дорук-туруп өстүргөн. Ферманын кышка бетелкели хынамчалыг доозулган.

«Сталинчы».

ЧЫЛДА-ЛА БЕЖЕН МУН АЖЫГ ОРУЛГА

Ленин аттыг көдээ ажал-агай ар-тели Тес-Хем районда анык колхоз-тарын бирезин, Колхоз бугурулге-зинге хаванын улуг орулгалынын өөренип көргөш, 1950 чылдан эгелеп колхоз хаван азырап эгелзэн. Ол чик эвес ажыл уластуон эштер чөмбүрүк, Суван олар күзөлдүн-би-хүлөп алганнар, ыччаарда 10 ха-ван оолдары турган.

Баштайгы үде бергелер турган: чеми, туружун таарыштырып бил-бес, семитиринин аргазын, чаш оол-дарын шын өстүренин эки билип ча-дап турганнар. Олар зооветеринария ажилдакчыларынын сүмезин кыска үде шингээдип апканнар.

Колхозтун хаваны ийн чылдын иштинде 200 баш ажыг өскөн, «азы баштайгы чылдарда колхозка чыл бүрү 50 муң ажыг рубльдин орулга-зын берип турган. Бо чылын колхоз-ка 94 хаваннар бар, ферманы улга-тырып, ажылын улам экижидип ту-рар. Келир чылын ферма амгызын-дан ийн катап хой орулганы бээр.

«Бурунгаар».

ДУРЖУЛГАЛЫК КАДАРЧЫ

Төрөн колхозтуңуң шылдалгыр бай-лакшылы хандырап, ниятинин мал-дын өстүрүп, оон бедик продукту-луун чөдип алыр дээш Ховалыг Ыт-пал могог чокка ажалдап турар.

1949 чылда эш Ытпал 120 баш хой хүлээп алган. Оон кадарган хой чыл бөрү менди, семис болуп келген. Эш Ытпалдын кодаанында хой ам 700 баш ажыл турар.

Зооветеринария ажилдакчылары-нын сүмезин чөп ажылгап турарын-дан ол талазы-биле билүүн биле-лери шингээдип апкан, малдын

одарын, сугадын болгаш туруш байдалын таарыштыраарыга эш Ыт-пал мергежэн. Ылангыя боос малга онза хайгааралды салбыраан, чаш малды шын доруктураарыга мергежэн.

Эш Ытпал хоюнун кажааларын чыл бүрү-ле боду септеп, көржөн өдзөн шевегири арыглап турар. 1952 чылда ол 250 хойга чаа кажааны боду тудуп алган, а бо чылын 500 хой кирер кажаанын биче эвес күш-тер негетинер септелгезин чааскаан, дооскан. Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозтун малчыны Ховалыг Ытпалдын мергежилни, күш-ажы-га ынамшалдыг дуржулгалынын колхозчу малчынарга сүмөлээр херек.

ОБЛАСТЫН БУДУРУЛГЕЛЕРИНДЕ

Кызылдын алгы заводунун ажилчыны эш В. Любарский бедик будүрүкчүлүг ажилдап турар. Ол будүрүлге планын 345 туу чедир күөседип турар.

Чурукта: эш Любарскийнин ажилдап турары. Чуруу С. Феоктистовтуу.

Чүс-муңчуларнын сөзү боттук ажыл-иште

Заготзерно автобазында чолаачыларнын хой нуруузу бодунда быжылган машиналарын камныг эдилелге чорудуп тургаш, ортумаг азы капитал септелге чокка чүс муң километрдн ажыр маннады-рын социалисттик чарыжынын хү-лээлдеринде айтып алган турган. Улус ажил-агынын хөгжүдөр херек-ке транспортуң улуг ужу-дузанын механизаторлар медресдин бил-ип, ылангыя СЭКП Төп Комитетинин пленумунун доктаалын таныжып тура улам бедиктер хүлээлгелери-ни алганнар.

Коллективте социалистик чарыш калбарган, ажылдын шынары, дүр-ген темпизин дээш демисел кизи бү-рүзүңүң сагыш сеткилин хайнык-тырган. Элзэн хой чолаачылар күш-ажылга бедик көргүзүлгелериг болуп турар. Николай Патчин «ЗИС-

50» автомашиназын капитал септел-ге чокка 94 муң километр маннат-кан, Юрий Эюзин ындгы машиназы-биле 98 муң километрини эрткен. Ыччаарга Гаврил Кожевников «ЗИС-50» автомашиназын ортумаг септелге чокка 148 муң километр-ни, Константин Безотечество база ындгы машиназы-биле капитал септелге чокка 150 муң километрини эрткеннер.

Автобазанын чүс-муңчулары эш-тер Эюзин, Кожевников, Безотече-ство, Патчин олар чүглө маннадыл-гага улуг чедишкенин биле болуп турар эвес, будүрүлге онаалдазын эрестик күөседиринге демиселчилер-ни мурунку одуруунда. Олар сен-тябрьнын планын 22 хуң, азы сес хонук бурунгаар күөсеткеннер.

А. БАТАЛОВ.

Айнын будүрүлге планын вүүсеткен

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиязынын пленумунун доктаалы-биле танышкан Чадаанын авто-транспорт конторазынын коллектив-и сентябрьнын чүдүрүлгө планын 20 хүннерин дургузунда доозар, чыл планын декабрь 5-те доозар деп хү-лээлге алган. Алдынган хүлээлге-зинге ээ болуп 20 хүннерин дур-гузунда сентябрьнын чүк сазырлы-газынын планын 116 хуу, тонна-ки-лометринин планын 100 хуу күөсет-

кен. План күөседиринге эки ажал-дап шылгарааннар: чолаачылар Ол-гын—230 хуу, Петров, — 130 хуу, Требуков—190 хуу, Кичильдеев — 160 хуу тус-тус планнарын күөсет-кеннер. Чадаанын автотранспорт конторазы Октябрьнын социалистик Улуг революциячынын байырынга че-дишкенин ужуражып дээш күже-нишкенин ажалдап турар.

А. КУДРИНА.

Будүрүлгедө херээженнер

Кызылдын автотранспорт конто-разынын мастерказында ажалдап турар хоорай Советинин депутаты эш Яковлева болгаш Зайцева будү-рүлге планын үргүлүк күөседип ту-рарлар. Чүглө план күөседип турар эвес, харын будүргөн продукциязы-нын шынары эки болуп турар.

Олар чыл планын декабрь 5-те ажыр күөседир деп хүлээлге ал-ганнар. Ол ышкаш чолаачы комсо-молчу Чертова Зоя ай бурузунда планын 130 хуу күөседип, кывар, чаар чүдүлдери 80—70 литр камнап ап турар.

Өөредилге номнарын складтан ужулгаш, ажыглалче кириер

Коммунизм тургузушкунунун кел-ир үдеги быжыг билигил, бедик культурадыг анык салгакчыларын кижизидип өөредир совет школанын херектелерин долзуу-биле хандыра-рынче партия биле казак онза ки-чизинге салып, хой түнүг ашка-кө-рөнгилерни чыл бүрүде үндүрүп ту-рар. Ол хөрөнгилерин иштинде өөредилге номнарын үндүрүлгө-зинге безин дыка хой түнүг рубль чарыгдатынып турар.

Областын культура эгелелинин ном үндүрер чери сөөлгү 2—3 чыл-дарын дургузунда дыка хой тиаажы-тыг эвээш эвес өөредилге номнарын Москвага болгаш Кызылга перлаш үндүрүлгөн. Оларын аразында ты-ва школаларын 1—7 класстарында төрзөн дылдын грамматикалары, орус, тыва дылдарнын номчулга номнары, хрестоматиялар, база 1—6 класстарга арифметиканын өөре-дилге номнары болгаш өскелер-даа бар. Олар чүглө школалар өөреник-чилеринге эвес, харын ажилчыны болгаш көдээ аныяктарын кежээки школаларынын, бижик бөлүмнери-нин өөреникчилеринге безин четчир ужуруду.

Ындыг турбуже, херектик амгы-байдалында кончуг таарымча чок чүдүлде көстүп турар. Чүл дизе, үстүнде айтыкан өөредилге номна-рын хой кезини Эвүр, Тогу дзэн ышкыш мрак районнарын элзэн чамдык школаларында оранчок че-дишпей турарын ол районнарын улус өөредилге кидистеринин эрге-лекчилери чиктизинишкенин биле меделеп туралар. Оон туржук, Би-Хем, Чаа-Хөл болгаш өске-даа чок районнарын школаларында база чедишпей турары илерзэн.

Манаа хамаарыштыр, дараазында ийн чижекти кирип болур. Ном үн-

дүрер черини складында тыза шко-лаларын 2—7 класстарынга орус дыл өөредиринин 14 муң ажыг ном-нары ажыгдал чок чыгылып туреда, Эвүр школаларынга 300 ажыг ном чедишпестеп, ону кайыи-даа тыты-нып алыр аргазы чок болуп турар. 1—4 класстарга арифметиканын 20 муң ажыг өөредилге номнары база-ла ном үндүрер черини складында шыгжатынып чыдырал, чамдык районнарын улус өөредилге кид-истеринин эргелекчилери оларны сураглап тыппайн турар. Оон тур-жук, Кызыл хоорайда чуртталп ту-рар чамдык ажилчы, алыл-хаак-чыттар безин өөреникчи уруулары-га садып бээр дээш чамдык өөре-дилге номнарын Кызылдын мага-зиннеринден тып чадааш, көдээ май-гыннардан бээр сураглап, хуу ки-жилерден садып ап тургулаан.

Мынча хой өөредилге номнары-нын ажыгдалга кирбейн, складта шыгжатынып чыдарынга, оларны сураглаан кижилерин биче эвес шүдүлде таваржып турарынга ыш-да эвес, облоно, культура эгеле-линин ном садыгласшыны контора-зы, ном үндүрер чер—бо үш орга-низация улуг буруулу. Хей-кей кижилерин чыл-чылы-биле ажал-дап кылганы болгаш күрүненин муң-муң ашка-мөңгүнү чарыгдатын-ган өөредилге номнарын совет ки-жилерин, ылангыя бистин келир үенин—школачы урууларын чөп ажыгдалганын кинеринин улуг, эл-организацияларын удурткучулары бот-боттарынын кырыне чуй кагы-жып турары канчап-даа таарылас.

Складтагы өөредилге номнары оон ужулгаш, чогуур ажыглалга дарый киризе чогуур.

С. ТЕЛГЕР-ООЛ.

Артель Уставын хажытпас

Бо айтырыг Чөен-Хемчик райо-нун «Большевик» колхозунда дыка четпес боттанып, харын көдээ ажал-агай артелинин Уставынга каржы чоруктар илереп турар. 1950 чылда парторганизация секретары турган Тамбы-Сюрюн ыччаарда Ал-дын-оол деп кижиге бээр өрзүн колхозтуңуң хоюндан төлзэн, а оон орун амга чедир салып бербзэн.

Колхозтун кадарчызы Бошкажык бир хойну бөрүге чидирткен, үш чыкканы кужуруктуруп өлүргөн. Ол ышкыш Балчыры-оолдун хары-салга чок ажаалдазындан 6 хой өлгөн. Тодаргай актылар т. буржуе, бо кижилер мынчага төлөп бербейн турары анаа бир айтырыг эвес. Чам-дык кижилер өлүрүп чезин чүвезин төлээринден безин ыш чок ойталап турар. Колхозчу Чөкпек ап чезин иртинин орун мынчага бер-бзэн, Базынын өлүрүп чезин серге-зин ферма эргелекчизи Мөңге не-гээрге: «Молдурга бербес мен, ко-дур өшкүнүн орну база өшкү-ле бол-гай» дээш, Базый шуут-ла херекке албаан.

Нийтинин хөрөнгизин ыччаар бу-

даннаар чорук «Большевик» кол-хозта дыка хой. Боттарынын хары-салга чогундан Хандын 1 аыты, Баскалдай 1 иртки, Думет-оол 1 сергеин, Биченей 1 молдурганы бө-рүге чидирткенер, а оларын кай-ызы-даа мынчага төлөвзэн. Манаа колхоз баштаар черини шиттир-лиг эвес харын чамдык буруулу кижилерге болчур турганын иле-редини база чугула.

Бо чылдын март айда чылгычы Биченей бир ботба, Седиямба бир аты бөрүге чидирткен турган, ол малдарын «июнь айда» деп база чылгычыларда буруу чок, «дүнүн карангызында» кылдыр меге акт тургускаш, колхоз даргазы Людуп райгострахантун 700 рубль киртип алганы канчап-даа шын эвес.

Көдээ ажал-агай артелинин У-ставын хажыдып болбас. Нийтинин хөрөнгизин будагдарларга удур шиттирлиг демисежир херек. Мал-ды өстүрер, оон продуктулуун бедил-дер хемчегелер талазы-биле партия, совет организацияларынын удур-тулгазын дымзылары чугула.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Америк ажилчы чоннарнын боттарынын эргелери дээш демисежип турар

Американын Катышкан Штаттары дайын лагерин болуп улам-на хуулуп турар. АКШ-тын шерий тай-бын үде көстүп көрбзэн хемчээлге чедир өскөн. Шериг будүрүлгезин күштүг биле өскениң ужурунда миллиардерлер болгаш миллионер-лер байып турар.

Парламентин меделер эбугаар аларга, чүглө 1950 чылдын июль айдан эгелээш 1952 чылдын төнчү-зүңгө чедир, тодаргайлаарга, корей улуска удур дайындын ийн чартык чылынын дургузунда, корпорация-ларнын үндүрүг төлээринин мурун-дагы кончаазы 107 миллион доллар болган, ол болза, делегейин ийги дайыннын беш чылдарынын дур-гузунда корпорацияларнын кончаа-ларынын түңү-биле ден болуп ту-рар. Ол дээрге, делегейин ийги дайыннын үезинде корпорация-ларнын чылда ортумаг кончаазы 21,5 миллиард доллар болуп, тер-гин улуг түңгө чедип турган болза, Кореяга болгаш үезинде ол ийн катап өскөн болгаш 42,5 миллиард доллар болганы-дыр.

Ол-ла ийн чартык чылдын дургу-зунда 1950 чылдын июльдан 1952 чылдын төнчүзүңгө чедир ажилчы-нарын кылыр ажилы ниятизи-биле 13 хуу бедзэн болза-даа, оларнын херек кырында ажал төлөвири ор-тумаа-биле 10 хуу кудулаан.

Боо чөпсөктерин калчаалы-биле будүрер чорук чурттакын чонун калбак бөлүктөринге аар дөңгү бо-луп турар. Америк чон чыл бүрүдө-дө өзүп турар улуг түнүг үндүрү-лери бодунун ажил төлөвириден төлөп турар. Чүглө Кореяга дайын эгелзенинден бээр үндүрүлгелер ийн катап улгаткан. Ыччаарга 1937—38 бюджет чылынын денчели-биле аларга чондан хавырап дорт үндү-

рүглөр 12 катаптан хой өскөн. Оон ангыда ажил төлөвиринын элзэн кезин, чамдыкта үштүк бири чедир, чурттаар оран-суур хөлзенинге ба-рып турар. Школага урууларны өөредир, эмчи дузаламчызы—бо бүгү чүдүлдерге база-ла хой ашка чарыгдатынып турар.

Үндүрүлгенин өскени-биле кады бирги чергенин эргежок чугула чүдүлдеринге өртөк доктааш чок өзүп турар. Дайын мурундагы ден-велге дөмөйлээрге, эрткен чылдын төнчүзүңгө аш-чөп продуктулары-нын болгаш калбак херектелдин ба-раннарыннын өртзэ 2,3 катап өскөн, ыччаарга дыка хой продуктуларын үнези оон-даа артык өскөн. Чижээ, эът өртзэ 3 катап, балыктыны—3,5 катап, ногаа болгаш чимисти—2,8 катап өскөн. Өртөктиң шак ындгы өвүлдзенин уружундан ам бир доллар-биле дайын мурундагызындан ийн катап эвээш бараан салып алыр алганар.

Оон ангыда бирги чергениң эн-не эргежок чугула чүдүлдерин чээли кылдыр ажил төлөвири алырынын мурунда калчаалыг бедик өртөккө содылгаш турар будүрүлгө черинин чанында тускай магазиннер кончуг хей ажилчынарын үлпөт турар. Ыччаарга ажилчы эезинге өре ужурунда кудандырап чорукка та-варжып турар.

Америк ажилчы чоннарнын амы-дыралынын денчелинге монополист-тик капиталдын шаап халдаашкы-ны, ажилчынарын демократтыг болгаш профэвилек эргелеринче шаап халдаашкы-биле бир денге чо-рутунуп турар. Сөөлгү чылдарда ажилчы чоннарнын эргелерин кы-зыгаарлап турар элзэн каш хойлу-лар хүлээп алдыган. Оларнын эн реакшылгарынын би-

рээзи Тафт-Хартлинин ажилчынарга удур хоойлуу болуп турар. Ол хоойлу ажилчынарын ажал сокса-дышкынынга киржир эргезин кы-зыгаарлап, улуг ажал соксадышкы-нарыннын үезинде онза байдал тургузар чорукту президентиге бе-рип, профэвилек кежигүнү ажил-чынарын эргелерин кызып турар.

1953 чылдын февральда күш-ажыл айтырыгларынын талазы-биле төлзөлөкчилер палатазынын комис-сиясы Тафт-Хартлинин хоойлуун эде көрүп эгелзэн. Ону ажилчына-рыга удур хоойлу-дүрүмнерин күш-тедирерин негеп турар. Катышкан Штаттарын сан болгаш үлпөтүр бө-лүктөрүн маргыдышкынын эбу-гаар кылып турар.

Тафт-Хартлинин хоойлуун, «эле-ринин» эргелекчилери болза, хоойлу-ну чүглө капиталистерин эрге ажил-чтарынга эвес, харын ажилчынарын «эрге ажилчтарынга» таарыш-тыр эде көрдүнүп турар дээр өву-зуну кылып турар. Ыччаарга-даа конгресстин комиссиязынын көрүл-дзенин кирген эдилгелер болгаш чаа хоойлу төлөвиледери болза, ажилчын ангынын эргелеринге ка-питалисттик монополистерин улам ынай шаап халдаашкынын ду-гайын херечилеп турар.

Чоокта чаа өлгөн сенатор Тафт бодунун хоойлуунга 16 эдилгелер кириген. Тафтын «эдилгелери» ол хоойлуун улам-на дорайтадыр сөрүлгөдө деп электри болгаш радио үлпөтүрүнүн ажилчынарын «Юнайтед электрико Ньюс» деп со-дуу айттып турар. «Үлпөтүр ээлери болгаш политиктик детельдер Тафт-Хартлинин хоойлуун профэви-ледерин кызарынын чөпсөз, ажал төлөвири кудулаарынын болгаш ажилчынарын күш-ажыл байда-

лын баксырадырынын чөпсөз кыл-дыр ажыгларынга чаа чаданы эге-лзэннер» деп ол солун бижзэн.

Төлзөлөкчилер палатазынын кежи-гүнү Лукас үлпөтүрүнүн бүдүн ады-рын хаара тудуп турар профэвиле-дери компаниялар-биле дугуржула чорударын хоругдап турар хоойлу төлөвиленин палата комиссиязынын көрүлдзенин кирген. Ол араатан-зыг хоойлу төлөвилени металлургия-нын, хөмүр лаштын, нефтинин, ав-томобильдин болгаш АКШ-тын үлпөтүрүнүн өске-даа улуг адырла-рынын чер-чер профэвиледеринин күш-ажылдын байдалдарын экижи-лери болгаш ажал төлөвири беди-дери дээш демиселдин чөпсөз бо-лур ажал соксадышкынын чоруда-рын хоругдарыне херек кырында уланган деп профэвилелинин пар-лалгазы айттып турар. Хоойлу төлө-виленин сорулгасы болза, адыр-ларын улуг профэвилелинде катш-кан ажилчынарын демиселдин ы-дарадый, оларын чагырада чик бо-лур кылдыр ол профэвиледеринин кудуку организациялары күчүлүг мо-нополиялар-биле чагыс-чангыс бо-луп демисежирин болдулары болур. Лукастын хоойлу төлөвилелинин бу-дуг улгазы «профэвиледерин шуут хоругдарыне уланган» деп демир орук ажилчынарын профэвилели-нин «Треймен Ньюс» деп со-дуу санаан.

Ийн конгрессменнер—Голдуотер болгаш Роудс олар чоокта чаа кон-гресске чаа хоойлу төлөвилелин ки-риген. Канды-даа профэвилели-ден, оон кежигүннеринден кым-бир кизи коммунист болуп турар деп сында-биле оон кежигүннеринин са-нынны, ашка хөрөнгилеринин бол-гаш оон бүгү ажал-чорудулгазын дугайында меделзени негээр ол хоой-лу төлөвилелинде көрдүнгөн. Гол-дуотер—Роудстун хоойлу төлөвилели бүгү профэвиледерин «үргөдөки ажал-чорудулга-биле демиселдин эргелели» деп адаар эрге-чагыр-ганын адаанга тургузуп турар.

Күш-ажылдын америк федерациясы (КАФ) болгаш будүрүлгө профэвиледеринин конгреси (БПК) деп реакциялыг профэвилек каты-жышкынарыннын баштынары ажилчынарга удур чагырыкчы бөдүктер-биле бир ден деминг хөдө-лип турарлар. Ажилчынарын эрге ажилчтарынга каража кылдыр үлпөтүр элзери реакциялыг проф-катыжышкынарынга хамааржыр адырлар профэвиледеринин ды-ка хой лидерлери база деткип турар. Оон чижээ автомобиль бол-гаш уजार-чуул үлпөтүрүнүн ажил-чынарыннын Рейтерге болгаш өске-даа профбюрократтарга баштатыр-ган профэвилели болур. 1953 чылдын мартта болуп эрткен ол профэвилелинин сьездинге күш-ажылдын байдалын экижидер дугайында, ажилчынарга ажал тө-лөвири бедилер дугайында, ажилдаар неделяны кызарар дугайында айтырыгы чугаалажыр негелделер салган үнер үнүп ту-рган. Ындыг болза-даа, сьезд ажил-чынарын ол негелделерин ойтала-лааш, профэвилелинин иштики де-мократиязын улам-на кызыгыладып, рейтерин бөлүүнүн эрге-чагырга-чы быжылгаан.

Ыччаарга Катышкан Штаттарда ажилчын ангынын эрге-ажыл-тарын эрес дидим камгаалап турар дыка хой депшилгелиг профэвиле-дери, а ол ышкыш профэвилек де-ялдерин бар. Шак ындгы профэви-ледеринин саныга электри болгаш радио үлпөтүрүнүн ажилчы-нарын профэвилели, металлургия үлпөтүрүнүн дагжыларынын болгаш эдилдикчилерин хамаарышпас профэвилели, алгы-кеш болбаазы-радыр үлпөтүрүнүн ажилчынарын профэвилели болгаш оон-даа өске-лер хамааржыр. Үлпөтүр ээлери эрге-чагырга-биле кады депшилгели-г организациялары болгаш чамдык удурткучулары хораннаш-кынга, истеп сүрүүшкүңө таварыш-тырып турар. Чоокта чаа монопо-

лияларнын агентлери Карлспадка (Нью мексико штатта) металлургия үлпөтүрүнүн дагжыларынын болгаш эдилдикчилерин профэвилелинин ол черде салбырынын бажынын өртөдип каан. Оон мурунда проф-эвилек салбырынын Бейардге турган бажыны өртөн улуу-биле кога-раан.

Профкатыжышкынарыннын баш-тыкчыларынын, монополияларнын болгаш чазактын талазында хоран-нашкын болгаш шаагдал турза-даа, депшилгелиг профэвилелери ажилчы массаларга бодунун салда-рын калбартып турар. Сөөлгү ийн чылдарын дургузунда электрликтер-нин профэвилели 94 будүрүлгө чер-леринге бодунун организацияларын тургускан. Муруну талада алгы-кеш-чилерин профэвилели, эн ылангыя негр ажилчынарын иштинге кончуг улуг чедишкенин чедип алган.

Ажилчы чоннарнын экономиктиг болгаш политиктиг эргелеринче монополияларнын шаап халдаашкы-ны ажилчын ангыны эки чуртталга-га эрге дээш идепкейлиг демиселди чорударыне албадап турар. Катыш-кан Штаттарда ажал соксадышкы-нын шимчезинин чыл бүрүдө-ле өзүп турар. АКШ-тын күш-ажыл-стыкназынын бюрозунун тускай алдынган меделзенин эбугаар аларга, 1948 чылда 1969 муң ажал соксак-тан ажилчынар киришкен 3.419 ажал соксадышкынын болган. 1950 чылда 4.843 ажал соксадышкы-нын болган, ыччаарга ажал сок-саканнарын саны 2.410 муң кизи чедир өскөн. АКШ-ка ажилчыны шимчезинин төгүзүңгө рекорд чыл—1952 чылда 5.117 ажал сокса-дышкынын болган, анаа 3.540 муң ажилчынар киришкен. Ажилчы-нар ажал төлөвири, пенсияларын бедилер дээш, профэвилелерин эргелерин хандыраары дээш оон-даа өске негелделерин демисежир ту-

(Уланчыз 4-кү арныда).

Улус демократиязының чурттарында Кыдат Улус Республиканың үндөзүлөтүнгөн хүнүндөн бээр 4 чыл болган оюнуң кыйгырыгы

ПЕКИН. Кыдат Улус Республиканың дөрт чыл оюнуң чоокшулап олурары-биле холбаштыр Улустун политиктиг консултациятиг чөвүленин Бүгү-кыдат комитетинин кыйгырыгы кыдаттын төп солуннары парлап турар. Ол кыйгырыгыларда КУР-нун үндөзүлөтүнгенинде бээр 4 чыл болган оюнуң алдар кылдыр дозунгуларын салып турар болгаш тайбын база демократия дээш демисежин турар бүгү улустарга байыр чедирип турар.

Улус совет улуска кыйгырыгга чугалап турары болза: «Коммунист тургузуушкуну тирилдегелгил чорудуп турар улуг совет улуска байыр!», «Бистик тургузуушкуну үлгери, бүгү делегейде тайбынның быжыг баганазы—Совет Эвилели делгерезини», «Бистик туртувустун экономикатиг тургузуушкунунун херээнге бүгү талаалыг, үр болгаш харам чок улуг дузаламчысы дээш Совет Эвилелинге өөрүп четирдиинс!», «Кыдаттын болгаш Совет Эвилелини улустарының аразында улуг найырал—тайбын камгалалының күчүдүг магадылалы!», «Кыдат биле Совет Эвилелини аразында найыралдыг эвилел делгерезини», «Социализмни тирилдегелгил тургузуп турар улус демократиязының бүгү чурттарының улустарына байыр!», «Кыдат биле улус демократиязының бүгү чурттарының аразында хүн-бүрү быжыгып турар найыралдыг кыды-ажылдажалыгы делгерезини!».

Бодуну төрөөн чуртунуң хамаарышпас чоруунуң камгалалы дээш америк агрессорларга удур демиселге чедип алган улуг тирилдегелгил дээш корей улуска комитет байыр чедирип турар болгаш национал экономиканың катап тургузуушкунунуң болгаш хөгжүлдөзүнүн херээнге, бодунуң Төрөөн чуртунуң тай-

бын катыжылгазын чедип алырының херээнге чаа-чаа тирилдегелгил болурун корей улуска күзөп турар.

Империалисттиг агрессияга удур маадырлыг демисежин турар вьетнам улуска, америк эжелдегелгил удур демисежин турар япон улуска, чангыс-аай, хамаарышпас, демократтыг болгаш тайбынга ынакшылдыг Германия дээш демиселди чорудуп турар герман улуска, боттарының национал хамаарышпас чоруу болгаш хосталгазы дээш демисежин турар колоний болгаш хамаарылгалыг чурттарының улустарына комитет ол ышкаш байыр чедирип турар.

Революстуг хоойлужудулган камгалаарыңче, серемчилелин бедидеринче, контрреволюстуг элементтерини хоралакчы чоруун кам-хайыра чок базарыңче, күрүнениң экономикатиг тургузуушкунунун эрге-ажыктарын камгалаарыңче кыдат улусту комитет кыйгырып турар.

Продукция бүдүрүп үндүрүшкунун улгатыры дээш, камналга дээш бүгү чурттуу ажылчыларының чарыжын калбартырың, күш-ажыл чурумун быжыглаарың, күш-ажылдын муракчы методтарын өөренириң болгаш непередирин; күш-ажылчы бот-дузалажылганын бөлүктөргө болгаш көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлгө кооперативтерге эки-тура катыжымышының принципин-биле тараачыларының көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелерин калбар-тырың, көдээ ажыл-агыйның агротехниказын экижидерин комитет кыйгырып турар.

Садыг бүдүрүлгелериниң, эртем, культура болгаш уран-чүүл организациаларының ажылдакчыларының мурунуга тодаргай сорулгалары кыйгырылгар салып турар.

(СЭТА).

Улустун чаагай чоруунуң дугайында

ПХЕНЬЯН. Заводтарың, фабрикаларың, рудниктериң, шахталарың болгаш электри станицяларың катап тургустунуп, туттунуп турары-биле чергелештир Корей Улус Демократтыг Республиканың дыкка хөй районнарында көдүк камгалал албан черлериниң чаа тудулгалары чоруп, эрги черлери катап тургустунуп турар. Ком Чже Гюнь директорлары заводта бир хүнүң дыштанылга бажыны ажытыңгал, агаа заводтуң ажылчынары улуг соуургал-биле көзүп турарлар.

«Манчжу Чосон» солунуң бижиң

Венгрияда чуртталга тудулгалары

БУДАПЕШТ. Венгрияда чуртталганың улуг тудулгалары чоруп турар. Ажылчы чоннар бө чылдын төнчүзүңгө чедир элээн каш муң чаа бажынары алырлар.

Улуг хөмүр даш районуң төвү Печ хоорайда, Варпалот деп шахтер хоорайда, Дебреценде, Сольнокта

турарын эзугаар алырга, америк бомбаларың үрөп каапканы сапаторийлерниң болгаш дыштанылга бажынарының катап тургузуушкунун болгаш эле чаартылгазының талазы-биле ажылдар Канвон мөжүдә эгелээр. Алмаз дагларында санаторийлер катап тургустунуп турар. Оларын үжү ноябрьның бирги декадазында катап тургустунган турар.

Сонгу Кореяда улуг санаторийлерин бирээни болур катап тургустунган «Онхо» санаторий Чувьл деп черде ажытыңгал.

(СЭТА).

Америк ажылчы чоннар боттарының эргелери дээш демисежин турар

(Төнчүзү. Эгези 3-кү арында).

рарлар. Ажыл соксадышыкынарының түнелинде эртен чылын үлетпүр ээлери 59.100 муң ажылчы кижи-хүннерин чидирген.

1953 чылда Катышкан Штаттарны ажды соксадышыкының шимчээшкениниң чалгы база-ла калбаа-биле шыва алган. Тускай медээлер эзугаар алырга, чүгүле бирги беш айларын тургузууда АКШ-ка 2 325 ажыл соксадышыкынары болуп эртен болгаш агаа 1.095 муң кижи киришкен.

1953 чылдын баштайгы айларында эң-не кол ажыл соксадышыкынары болган черлер: Нью-Йорк хоорайның автобус ажылдакчыларының барык бир ай үргүлчүлөөн ажыл соксадышыкы; Чикагонуң металлургия заводтарының 18 муң ажылчынарының ажыл соксадышыкы. Апрельде каучук үлетпүрүнүн 35 муң ажылчы чоннары ажды соксадышыкыны кылган.

Майда 20 ажыг штаттарга тудулгачыларының хөй саныг ажыл соксадышыкыны болган. Оларын эң улуг Теннесси штатта атом бүдүрүлгелериниң тудууда аждыгдал турар ажылчынарының ажыл соксадышыкыны болган. Ол-ла айда автомобиль үлетпүрүнө ажыл соксадышыкынарының чалгы калбарган; ажыл соксатканнарының саны 56 муң кижи четкен.

Июньде элээн каш улуг ажыл соксадышыкынары болуп эртен. Июнь 3-те Питтсбургта металлургия

болгаш өске-даа хоорайларда чуртталга бажынары туттунуп турар. Чуртталга бажынары-биле калы унвермагтар, аш-чем магазинери, ресторанныр база туттунган турар.

(СЭТА).

Чоокта чаа вьетнам чаак Сонгу Вьетнамның шериг зоналарының бирээниге туттурган шериглериниң улуг бөлүүн хостап үндүргөн. Туттурган шериглер президент Хо Ши Минге чагаа чорудуп, агаа улуг-биле өөрүп четиргенин илереткенер.

Чурукта: хостатырган француз солдаттарың Вьетнамда империалисттиг дайыңга удур тайбын дээш демисежиниң даңгыраан берип турары.

СЭТА-ның прессклишези.

Тайбыңның болгаш дайының айтырыының талазы-биле бүгү-австрали сьездизиниң ажытыңганы

СИДНЕИ. Тайбының болгаш дайының айтырыының талазы-биле Бүгү-австралиның сьездизи сентябрь 26-да Сиднейниң Ратуши залында ажытыңгал. Сьездизге Австралиның бүгү штаттарында телээр, чоннуң төлээкчилери: эмланынар, албан-хаакыгтар, интеллекциал, культураның ажылдакчылары, коммерсантылар кээп киришкенер.

Сьездизге белеткелдин талазы-биле Национал комитеттин даргазы шажычы Андерсон сьездизиңиң ажытышпаи бодунуң эге сөзүңге «тайбының болгаш дайының айтырыының

талазы-биле Бүгү-австралиның сьездизи болза, улустун сьездизи болур» деп чугалаан.

Австралиның улугу мооң солгаар тайбын дээш демиселди эрес-дилди-биле чорудар дээрзинге идегелин Андерсон илереткен.

Чаа Зеландияның тайбын талакчыларының мурунда, Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлениниң кезигүнеринде болгаш тайбын дээш туустус демиселчилерде келген байырларны номчаан.

Сьездизиниң хуралы үргүлчүлөп турар.

(СЭТА).

Нубаның депшилгели күштериниң ажыл-чорудулгазы

НЬЮ-Йорк. Кубаның улусчу социалисттиг партиязының Гаваанда парлап турар бюллетенинде янзы-бүрү политиктиг бодалдары барымдалап турар бөлүктөр «чангыс-аай фронтунуң партиязы» деп адаар чаа партияны тургузарының талазы-биле Кубада ажыл чорудуп турар деп медээлер турар. Бюллетенде медээлер турарын эзугаар алырга, ол партияның сорулгазы «генерал Батистин реаксылыг эргелелини түнелинде чурттуу иштиңде тургустунган байдалда демократтыг эзу-биле үнер арганы тывары болуп турар».

Чаа политиктиг организацияны тургузар чорук Кубаның политиктиг амдыралыңга чугула болушкуну болуп, бүгү-ниги сонгудалары чорударын, муниципалитеттер кезигүнеринден эгелээш республиканың президентизинге чедир эрге-чатырганын бүгү органның сонгудалыг болурун чедип алыр деп бюллетениңчаар үнелеп турар.

Чангыс-аай фронтунуң партиязы ам күштүг болуп турар сонгулда дүрүмүн болгаш конституция хоойлужуунуң агаа хамаарышкан чүүлде-

риң (Батистин киригени — Ред.) эскерттерин база чедип алыр, ол болза, 1940 чылдын конституциясында болгаш 1943 чылдын сонгулда дүрүмүнде бижитингени ышкаш, бүгү партияларының болгаш политиктиг бөлүлгелериниң ажал-чорудулгазына ден аргалары бээр.

Чаа партия парлапга хыналдазын болгаш солуннар, парлапга үндүрүлгелерин хаар дугайында дужалдары күш чок болдулары дээш; бодал-оналдарың хостуг илерээшкенине мондалап турар хөй-ниги чурумунуң дугайында хоойлу дээр чүвени күш чок болдулары дээш; политика талазы-биле хоругдатарына хостаары, дүрүм чок тууду хоругдаашкынары соксадыры дээш; ажылчы чоннарың митингилер, хуралдар чорудар болгаш организациялар тургузар эргелерин, а ол ышкаш профэвилелдериниң эргелери, оң-биле кады ажал-соксадышыкынары чарлаар эргезин чүүлүг деп көөрү дээш демисежин турар.

(СЭТА).

Ортаақы Чөөн-чүкке шериг блогун тургузарының чаа планнары

БЕИРУТ. Ливан парлапгазы чоокта чаа Анкарага пакистан шеригниң Кол командьлакчызы генерал Айюб-Хан база Пакистанның камгалал министрствозунун чингине секретары Исхандер Мирз биле Турцияның бедик дужаалдыг төлээкчилериниң аразыга болган чугалаажышкынарга кичээңгей салып турар.

«Аль-Хаят» солунуң анкара корреспондентизиниң дынаадып турарын эзугаар алырга чугалаажышкынарыңажык болуп эртен болгаш чугалаажышкынарга Ортаақы Чөөн-чүктүң согу районуңга «камгалал системазы» деп адаар чүвени тургузар дугайында айтырыгы көргөн.

Ол шериг блогунга Иран, Пакистан, Турция киржир ужурут болгаш Ирактын агаа киржири база

магат чок. Солунуң оон ышай бижил турары Пакистанның ынакшыг Турцияның албан дужаалдыг кижилери ол шериг блогунда Иранны киржилгезин онза ужурут алып кылдыр көрүп, бир эвес ол киршилпейн баар болза, «блок долу үнелиг» болбас деп санап турар.

Катышкан Штаттарның блоку деткири хандырылган, мыңчалак оң планны Англия деткир ирги бе дээрзинге долу бүзүрө чок болуп турарын солунуң корреспондентизи айтып турар.

Ол план болза, араб чурттарың киржилгезин-биле «ортаақы чөөн-чүк командьлалы» тургузар дээр бажыны талакы күрүнелериниң тунь-чөк орадалажышкынарының соонда тылып келгенин «Аль-джард» деп ливан солун онзалап делгелген турар.

(СЭТА).

Гоминданчылар Бирмада турбушааннар

ПАРИЖ. Гоминданчы шериглерин Бирмадан үндүр дугайында айтырыгы чугалаажыры-биле Бангкокка чыгган «дөрт талааларны комиссиязының» хуралын бирма төлээлериниң каапкаш барганын мооң мурунда медээлээр турган. Бангкокка болган чугалаажышкынары ол айтырыгы шийтирээринге чоокшулаван деп Таиландың бирма элчин Упекин медээлээр.

Упекиниң чугаазын эзугаар алырга, амгы үеде Бирманың девискээринде чүгүле Таиланд-биле кызыгары дургаар—Канчана-бурде болгаш Ратбурде ийи муң гоминданчылар бар болуп турар. Ийнчаа-даа Бангкокка чугалаажышкынарында гоминданчы төлээлер ол шериглерниң ында туруп турарында, а ол ышкаш Бамо болгаш Мыткынның районунда болгаш Монг-Сат-

тын согу талазында районнарда шериглер туруп турар дээрзинден ойталааннар.

Бирмада турар гоминданчы шериглериниң даштыкы самолёттар медээлээр алыр-уш катап ок-чепсек бил хандырып турар деп Упекин медээлээр.

Франс Пресс агенттелиниң медээлер турарын эзугаар алырга, гоминданчы шериглер Бирмада боттарының туруштарың быжыглаарын үрүлчүлөөшпаи турар. Олар бирма-таиландың кызыгарында аэродромнары катап тургузуп, Тенау серимини согу кезеңде хоорайларын быжылгап турарлар. Чоокта чаа кызыгарыңдын чаа гоминданчы быжылгал шериглер келген болгаш Бирманың девискээринде боттарының лагерин тургускан.

(СЭТА).

Ленинградтын шыдыраачылары мурунда чоруп турар

Шыдыраа талазы-биле ССРЭ-ниң командлар аразының бирги чери дээш

ЛЕНИНГРАД. Шыдыраа талазы-биле ССРЭ-ниң командлар аразында бирги чери дээш маргылааның дөрт салымшыкынарының төндүр салдырмаан салымшыкынарың сентябрь 26-да төндүр салган. Ленинградчылар Москваның командлазын 7:3 санга удуп, Белоруссияның командлазын база тилеп ал, ол салымшыкынардан 7,5 саны алган. Россия Федерациязының шыдыраачылары-биле ужуражылгага Ленинградтын шыдыраачылары ол ышкаш тилелгени чедип алганнар.

Москваның шыдыраачылары Украинаның командлазы-биле шийтир-лиг демисешкениниң соонда 5:5 сан-

ныг болуп хайымшыкан. Москва-чылар эстон спортсменер-биле ойнаш, тилелгени алганнар. Түнели 5,5:4,5 болган.

РСФСР-ниң командлазы Грузияның шыдыраачыларын 8:2 санга удуп алган, база Эстонияның командлазын 7:3 санга уткан. Украинаның спортсменери Эстонияның шыдыраачыларын 6,5:3,5 санга уткан.

Шүүде салымшыкынарың дөрт салымшыкынарының соонда бирги черде Ленинградтын командлазы, ийги черде РСФСР-ниң шыдыраачылары чоруп турар.

(СЭТА).

Харымсалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Шөйүндүң халдавырлыг аарыгылары — аш-чемден, сугдан болгаш холдарның хирлиинден д. м. ч. нептерээр.

Халдаарының дасгери болза, аастыг чорвак болгаш кадык кижилерниң башылма-стуг аарыгыларын да болур.

Сугну болгаш сүттү чүгүле хайыдыргаш кижилер.

Каттарын, ногааны болгаш фруктуларын үргүлчү чунар, база оларын изиг суг-биле чунар.

Кандыг-даа хир, чам болган сөөлүңде аш-чемни чиириниң мурунда савак-биле хоолунары ыяавыла чунар.

Халдавырларның непередикчи—сээктерин бүгүле аргалар-биле болгаш чепсек-херекселдер-биле узуканар.

Бодунары болгаш уруглары баш бурунаа, чогуур өй-шаанда төрдөндүр.

Аарыг кижилерни эмнелгеге доп-дораан чедириңер.

Санитар-гигиенаның нормалары болгаш корум-чурумну куусетпашаач, силер бодуңарны болгаш оолдонуңар турар чоңу-кушун тиңдирин болгаш өзгөндөрдүн камгалалыңар.

Тыва областың санитар-чырыдышыкы бажыңы.

1953 Чылдын Дөрткү Кварталында «ШЫН» СОЛУНУҢ ЧАГЫЛАЗЫН ХҮЛЭЭП АП ТУРАР

Чагыланы «Союзпечаттын» хоорайда, районнарда киллестери, зарылда салбарлары болгаш агенттери, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда, өөрдөнге черлеринде тей-нитиниң төлээкчилери хүлээп ап турар.

Чагыланың өртөө үш айы 13 рубль 05 копейк.

Солуннарың чогуур өйүңде чагыдып алырыңче далажыңар!

«СОЮЗПЕЧАТЬ».